

AVERSS UN REVERSS

LATVIJAS BANKAS BIĻETENS • 2006. GADS NR. 2

ŠAJĀ NUMURĀ

REZERVJU PRASĪBAS LATVIJĀ ARMANDS POGULIS

Rezervju prasības ir viens no Latvijas Bankas monetārās politikas instrumentiem. Mainot obligāto rezervju prasības, iespējams sadārdzināt rezervju bāzē ietilpstošos piesaistītos resursus, kas netiešā veidā ietekmē arī banku izsniegto kredītu likmes.

MĀJSAIMNIECĪBU KREDITĒŠANA – KREDĪTU EKSPANSIJAS DZINĒJSPĒKS VILNIS PURVIŅŠ

Ļoti strauja kreditēšanas izaugsme palielina makroekonomiskos riskus. Stimulējot iekšzemes pieprasījuma pastiprināšanos, tāda izaugsme nav savienojama ar inflācijas un maksājumu bilances tekošā konta deficīta uzlabošanu.

ĀRĒJĀ TIRDZniecība PĒC IESTĀŠANĀS EIROPAS SAVIENĪBĀ JŪSMA RUGĀJA

Kopš iestāšanās Eiropas Savienībā Latvijas ārējā tirdzniecībā vērojamas kā pozitīvas, tā arī negatīvas iezīmes. Nenoliedzami, pirmajos divos gados nav izmantotas visas iespējas un priekšrocības, ko Latvijai dod dalībvalsts statuss.

CENTRĀLĀS BANKAS UN SABIEDRĪBA Prof. Dr. DĪTERS LINDENLAUBS

Veiksmīga komunikācija ir viens no lielākajiem centrālo banku monetārās politikas izaicinājumiem. Jo vairāk tā pārliecina sabiedrību par savas darbības pareizību, jo lielāku ticamību, autoritāti un neaizskaramību iegūst.

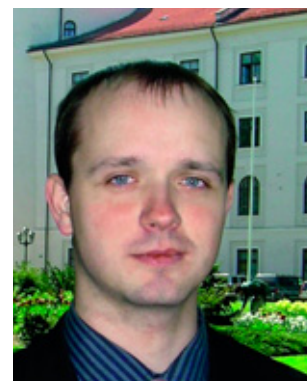
ĪSZIŅAS

- Latvija šobrīd ir vienīgā valsts Eiropas Savienībā, kurā reāli kredītu likmes ir negatīvas.
- 90% no Latvijas kokrūpniekiem pašlaik eksportē produkciju uz ES, tāpēc viņiem lata sasaiste ar eiro šķiet pašsaprotama.

LATVIJAS BANKAS PADOMĒ

ARMANDS POGULIS

*Monetārās politikas
pārvaldes
Finanšu tirgus analīzes
daļas vecākais
ekonomists*

REZERVJU PRASĪBAS LATVIJĀ

Kopš 2004. gada būtiski pieaugušie makroekonomiskās attīstības riski likuši Latvijas Bankai spert nepopulārus soļus kreditēšanas ierobežošanā, tai skaitā pakāpeniski palielināt rezervju normu, kā arī paplašināt rezervju bāzi.

Rezervju prasības¹ ir viens no Latvijas Bankas monetārās politikas instrumentiem, lai arī salīdzinoši neelastīgs, tas fiksēta valūtas kursa apstākļos tomēr daļēji ļauj ietekmēt kreditēšanas pieauguma tempus.* Pēc lata piesaistes eiro tas ir viens no nedaudzajiem centrālās bankas rīcībā atlikušajiem instrumentiem, kā ietekmēt makroekonomisko situāciju valstī. Palielinot līdzekļu apjomu, kas bankām jānodrošina vidēji mēneša laikā centrālās bankas kontos, tā daļēji var ierobežot naudas pieaugumu, kas rodas, bankām piesaistot noguldījumus un izsniedzot kredītus. Vienlaikus tā var palielināt savu ietekmi uz procentu likmēm, jo, rodoties strukturālam likviditātes iztrūkumam², bankas ir spiestas izmantot centrālās bankas kredītu vai valūtas operācijas, lai atlidzinātu šo iztrūkumu. Paaugstinot rezervju normu, centrālā banka var sadārdzināt bankām noguldījumu un cita veida līdzekļu piesaistišanu, lai tādējādi netiešā veidā ietekmētu banku izsniegto kredītu likmes.

(Turpinājums 2. lpp.)

Rezervju prasības Latvijā

(Turpinājums no 1. lpp.)

Lai mazinātu makroekonomiskos riskus

Latvijas Banka rezervju bāzi un rezervju normu ir mainījusi atbilstoši ekonomikas un banku sistēmas attīstībai, gan tās palielinot, gan samazinot. Visaugstākā rezervju norma – 12% apmērā – bijusi 1993. gada jūlijā noguldījumiem ar termiņu līdz vienam mēnesim. No 1993. gada augusta līdz 2003. gadam Latvijas finanšu tirgus un makroekonomisko rādītāju attīstības tendences ļāva Latvijas Bankai pakāpeniski samazināt rezervju normu līdz pat 3%, tādējādi veicinot Latvijas finanšu tirgus attīstību un palielinot naudas piedāvājumu.

Rezervju bāze – obligāto rezervju prasībām pakļautās bankas saistības.

Rezervju norma – procentos izteikta rezervju bāzes daļa, kura jātur centrālās bankas rezervju kontā.

Līdz ar eiro zonas izveidi un Latvijas virzību uz dalību, rezervju normas samazināšana, kā arī rezervju bāzes saskaņošana ar ECB noteikti bijusi viena no Latvijas Bankas prioritātēm.

Tomēr kopš 2004. gada būtiski pieaugušie makroekonomiskās attīstības riski likuši Latvijas Bankai spert nepopulārus soļus kredītēšanas ierobežošanā, tai skaitā pakāpeniski palielināt rezervju normu no 3% līdz 8%.

2006. gada 14. martā Latvijas Bankas padome apstiprināja grozījumus "Banku obligāto rezervju prasību aprēķināšanas un izpildes noteikumos", kas paplašina rezervju bāzi, iekļaujot tajā arī noguldījumus un parāda vērtspapirus ar noteikto termiņu virs diviem gadiem, tādējādi tuvinot noteikumus ECB regulai ECB/2003/9. Tomēr atšķirībā no ECB regulas, ņemot vērā Latvijas Bankas monetārās politikas nostāju, banku saistībām virs diviem gadiem no 24. maija tiek piemērota rezervju norma 8%, nevis 0%.

Kā darbojas rezervju prasības

Rezervju prasības kā aktīvs naudas multiplikatoru ietekmējošs instruments ir salīdzinoši neelastīgs. Tā kā bankas savus piesaistītos resursus līdz rezervju normas izmaiņām jau ir ieguldījušas uz kādu noteiktu termiņu, tad, pieaugot rezervju prasībām, tām īsā laikā nepieciešams iegūt papildu līdzekļus.

Naudas multiplikators – koeficients, kas parāda naudas piedāvājuma pieaugumu, naudas bāzei palielinoties par vienu naudas vienību.

Tādēļ brīvi plūstoša valūtas kursa apstākļos, ja bankas nesāņem pietiekamu, izmaiņas neitralizējošu resursu apjomu no centrālās bankas, tām nebūs iespējams izpildīt rezervju prasības. Tāpēc centrālās bankas biežāk izvēlas monetārās

politikas instrumentus, kas vērsti tieši uz procentu likmju noteikšanu un nav saistīti ar tiešu likviditātes iztrūkuma radīšanu.

Tā kā lats ir piesaistīts eiro ar intervenču koridoru +/-1% (starpbanku darījumu vērtība var svārstīties robežās no 0.6958 līdz 0.7098 latiem par eiro³), tad procentu likmju attiecība ierobežo ilgāka termiņa latu naudas tirgus likmes (skatīt Latvijas Bankas publicētos pētījumus⁴):

$$\left(\frac{1+i^{LVL}}{1+i^{EUR}}\right)^t = \frac{E(S^{LVLparEUR})}{S^{LVLparEUR}} + r$$

kur i ir gada procentu likme, S ir valūtas kurss, $E(S)$ ir sagaidāmais valūtas kurss, r ir riska prēmija un t ir termiņš izteikts gados. Tādējādi Latvijas Bankas iespējas noteikt latu naudas tirgus procentu likmes, izmantojot kredītu operācijas, ir ierobežotas, jo likviditātes iztrūkumu bankas var novērst ne tikai aizņemoties resursus no Latvijas Bankas, bet arī pērkot no tās latus par eiro.

Latvijā ir liels ārvalstu valūtu noguldījumu un kredītu īpatsvars, ko veicina stabils lata kurss un lielais ārējās tirdzniecības īpatsvars Latvijas ekonomikā. Tādēļ rezervju prasību ierobežojošā ietekme uz naudas multiplikatoru ir neliela, jo bankām pastāv salīdzinoši brīvas iespējas aizņemties no ārzemēm. Ja ekonomikā ir relatīvi liels naudas pieprasījums un ārzemēs – relatīvi liels naudas piedāvājums, bankas var aizņemties ārzemēs vēl vairāk, izsniegt vairāk kredītu, kā arī pārdot valūtu pret latiem Latvijas Bankai.

Tradicionāli rezervju prasības galvenokārt tiek lietotas arī kā strukturālu likviditātes iztrūkumu veicinošs instruments. Rodoties likviditātes iztrūkumam, bankas ir spiestas vērsties centrālajā bankā, lai atlīdzinātu šo iztrūkumu. Centrālā banka, izsniedzot resursus kredītu veidā, ietekmē naudas tirgus īstermiņa procentu likmes un netiešā veidā arī ilgtermiņa procentu likmes.

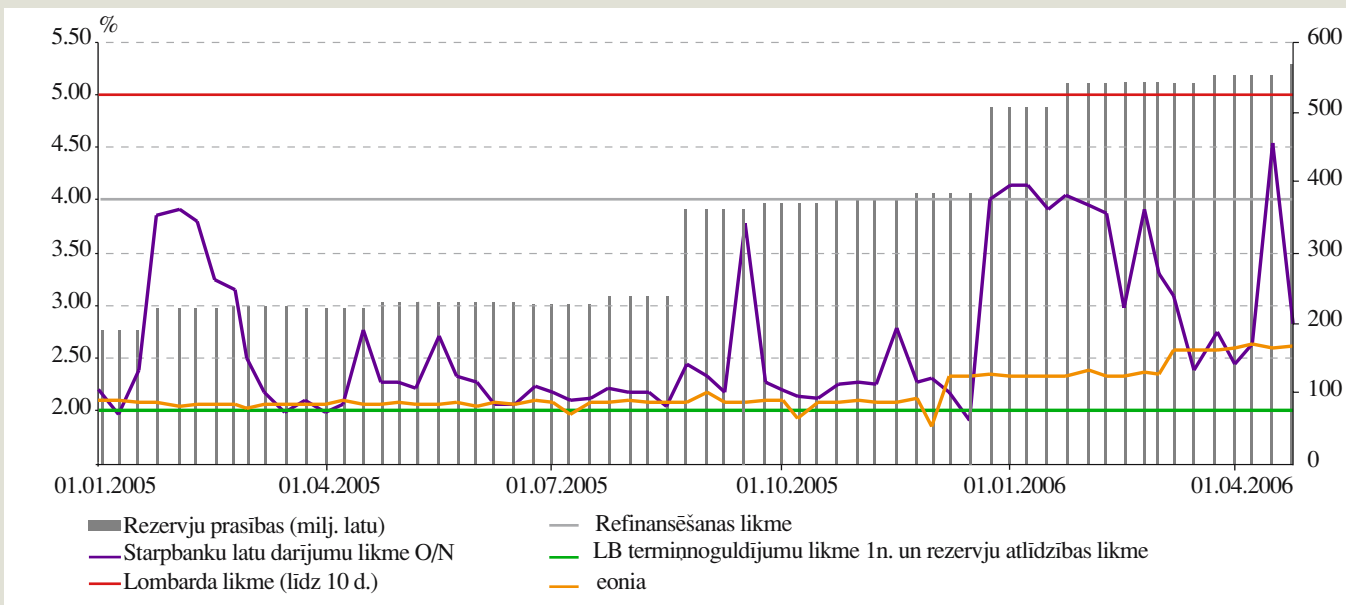
Latvijā fiksēta valūtas kursa apstākļos bankām ir iespējams iegūt latu resursus, pārdodot ārvalstu valūtu Latvijas Bankai. Tomēr pieredze rāda, ka tās ne vienmēr rezervju prasību pieauguma dēļ radušos likviditātes iztrūkumu novērs, tūlīt pārdodot valūtu centrālajai bankai, bet pārdod to pakāpeniski. Tādējādi, Latvijas Bankai, palielinot rezervju prasības, ir iespējams iegūt īslaicīgu procentu likmju kāpumu līdz Latvijas Bankas refinansēšanas operāciju likmēm (skat. 1. att.). Ja gaidāms, ka rezervju prasības var tikt atkārtoti palielinātas, bankas īstermiņa likmju kāpumu ierēķina arī ilgāka termiņa naudas tirgus likmēs (skat. 2. att.), kas samazina pieprasījumu pēc latu kredītiem.

Sadārdzinājums – neatkarīgi no valūtas

2005. gada beigās un šī gada martā ECB sāka palielināt eiro refinansēšanas likmi, kas vienlaikus ietekmēja arī eiro

1. att.

Naudas tirgus vidējās darījumu likmes un Latvijas Bankas operācijas

naudas tirgus likmes un ierobežo kredītēšanas pieaugumu. Līdz ar eiro naudas tirgus likmju kāpumu ir pieaudzis arī banku piesaistīto resursu sadārdzinājums (skat. 1. att.), kas, savukārt, pastiprina rezervju prasību ierobežojošo ietekmi uz kredītēšanu. Tas veidojas, ja procentu likme, par kuru bankas piesaista resursus, ir augstāka par procentu likmi, ko tā saņem par konta atlikumu centrālajā bankā. Līdz ar to, ja rezervju bāzē ir ietverti visi galvenie kredītēšanas finansēšanas avoti, tiek sadārdzināta arī kredītu izsniegšana, tādējādi mazinot to piedāvājumu un/vai pieprasījumu. Atšķirībā no instrumentiem, kas vērsti tikai uz nacionālās valūtas procentu likmju vadīšanu, rezervju prasību paaugstinājums sadārdzina kredītēšanu neatkarīgi no kredīta valūtas.

Papildu informācijai – armands.pogulis@bank.lv

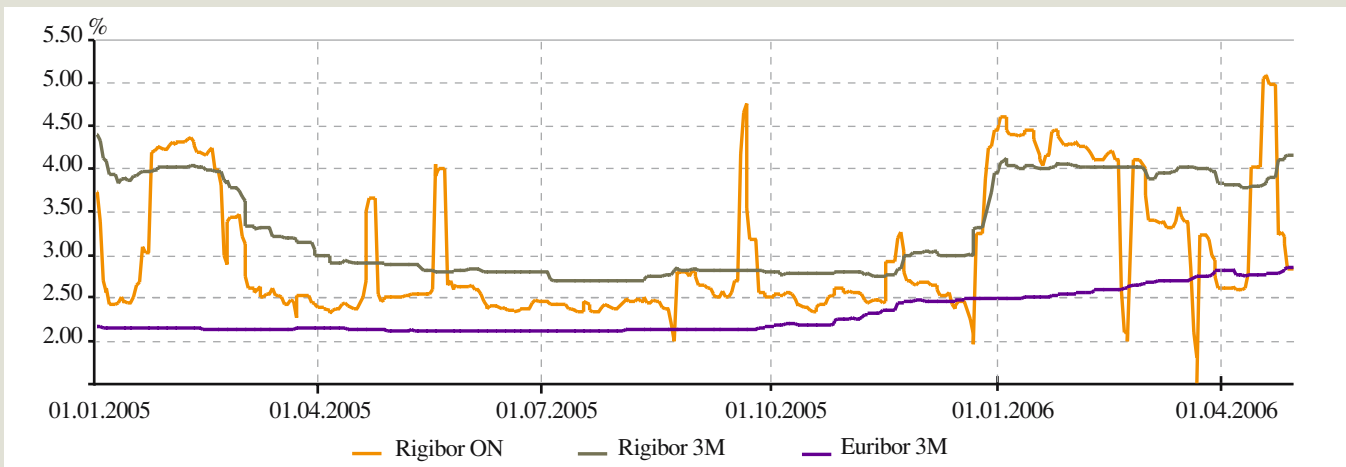
Foto – Gatis Zommerovskis

Rezervju norma citās valstīs

Dinamiskas izaugsmes apstākļos, ja vienlaikus tiek apdraudēta makroekonomiskā stabilitāte, arī citās valstīs ir sperti soļi kredītēšanas ierobežošanā, nosakot augstu rezervju normu. Piemēram, Horvātijā rezervju norma ir 17%, kā arī ir noteiktas papildus rezervju prasības līdz pat 55% no saistībām, kas pieaugušas virs noteiktos atskaites brīžos esošā saistību apmēra. Bulgārijā rezervju norma ir 8%, taču, kredītēšanas izaugsmei pārsniedzot noteiktus kritērijus, bankām ir jāglabā centrālajā bankā līdz četrām reizēm lielāks līdzekļu apjoms nekā pārsniegums. Rumānijā rezervju norma sasniedz līdz pat 40% no piesaistītiem ārvalstu valūtu līdzekļiem. Igaunijā rezervju norma jau ilgstoši ir 13% no rezervju prasību bāzes.

2. att.

Rigibor un Euribor indeksi

* Obligātās rezervju prasības, pamatojoties uz likumu "Par Latvijas Banku", nosaka Latvijas Bankas padomes apstiprinātie "Banku obligāto rezervju prasību aprēķināšanas un izpildes noteikumi", kā arī Latvijas Bankas padome

¹ Rezervju prasības - naudas apjoms, kas atkarībā no pasīvā esošo piesaistīto līdzekļu apjoma un struktūras kredītiestādēm jātur centrālās bankas rezervju kontā.

² Strukturāls likviditātes iztrūkums - pastāvīgs likvidu resursu iztrūkums.

³ Darījumiem mazākos apjomos kā starpbanku tirgū un darījumiem skaidrā naudā var tikt piemērots papildus uzcenojums.

⁴ Ajevskis V., Pogulis A., Bērziņš G. Valūtas un naudas tirgus valūtas kursa koridora apstākļos. - Rīga: Latvijas Banka, 2004. - 24 lpp.

Ajevskis V., Pogulis A. Lata piesaistes eiro ietekme uz finanšu sektoru. - Rīga: Latvijas Banka, 2005. - 35 lpp.

MĀJSAIMNIECĪBU KREDITĒŠANA – KREDĪTU EKSPANSIJAS DZINĒJSPĒKS

VILNIS PURVIŅŠ
*Monetārās politikas
pārvaldes
Makroekonomikas
analīzes daļas vadītājs*

Latvijā vērojamā kredītēšanas izaugsme palielina makroekonomiskos riskus, jo tik straujš banku izsniegto kredītu kāpums nav savienojams ar inflācijas un maksājumu bilances tekošā konta deficīta uzlabošanu.

Jau vairāk nekā piecus gadus Latvijā vērojamā ļoti strauja kredītēšanas izaugsme palielina makroekonomiskos riskus. Stimulējot iekšzemes pieprasījuma pastiprināšanos, tik straujš banku izsniegto kredītu kāpums nav savienojams ar ekonomikas attīstības rādītāju – inflācija un maksājumu bilances tekošā konta deficīts – uzlabošanu.

Rezidentu uzņēmumiem un mājsaimniecībām izsniegto kredītu gada kāpuma temps, kas 2000. gada beigās veidoja 38%, īpaši strauji audzis pēdējo trīs gadu laikā, kopš 2005. gada novembra pārsniedzot jau 60% robežu. Par šīs straujās kredītu ekspansijas dzinējspēku aizvien izteiktāk kļūst mājsaimniecību kredītēšana – šai klientu grupai izsniegto aizdevumu gada pieauguma temps palielinājies no 68.2% 2000. gada decembrī līdz 84.4% 2006. gada martā.

Pārlicinošs bijis mājsaimniecībām izsniegto kredītu pieaugums absolūtajā izteiksmē, kā arī to īpatsvara kāpums banku izsniegto aizdevumu kopapjomā. Piecu gadu laikā mājsaimniecībām izsniegto kredītu atlikums palielinājies par 2.3 miljardiem latu jeb 15 reizes, bet īpatsvars iekšzemes kredītu kopapjomā pieaudzis no 17.7% 2000. gadā līdz 40.5% 2006. gada martā (sk. 1. attēlu). Savukārt mājsaimniecībām izsniegto kredītu attiecība pret iekšzemes kopproduktu 2005. gadā sasniesi 27.5% (2000. gadā 3.4%).

Veicinoši ir kā iekšējie, tā ārējie apstākļi

Tik strauja kredītēšanas izaugsme gan kopumā, gan mājsaimniecību sektorā saistās ar vairāku apstākļu sakrītību pēdējo gadu laikā. Pie tiem varētu minēt straujo ekonomikas izaugsmi, Latvijas pievienošanos Eiropas Savienībai un lata kursa piesaisti eiro, kas veicināja optimismu par valsts turpmāko attīstību, iedrošinot aizvien plašāku iedzīvotāju daļu aizņemties bankās. Savukārt zemes un dzīvojamā fonda privatizācija un īpašuma lietu sakārtošana attīstīja piedāvājumu nekustamā īpašuma tirgū, kas bija vēl viens priekšnoteikums kredītu izaugsmei. Pasaules tirgos bija zems procentu likmju līmenis – sākotnēji attiecībā uz resursiem ASV dolāros, vēlāk – eiro, kas nodrošināja lētu kredītresursu pieejamību gan lielāko Latvijas kredītiestāžu mātes bankās Zviedrijā un Somijā, gan pasaules finanšu tirgos kopumā. Tā rezultātā arī iekšzemes tirgū izsniedzamo kredītu procentu likmes, īpaši aizdevumiem eiro, bija rekordzemas. Aizvien izteiktāka kļuva banku savstarpējā konkurence, piedāvājot izdevīgākus produktus un zemākas procentu likmes. Rezidentu, tostarp privātper-

Latvijas Bankas Apmeklētāju centra viesi (14 mēnešos kopš atvēršanas – vairāk nekā 10 tūkst.) inflācijas stendā, mainot procentu likmes, vēro izmaiņas tautsaimniecībā.

sonu, kreditēšanā iesaistījās arī vairākas, t.s. nišas bankas, kas līdz šim savu biznesu pārsvarā balstīja uz darījumiem ar nerezidentiem. Kreditēšanu stimulēja arī salīdzinoši augstā inflācija un vēl straujākais cenu kāpums nekustamā īpašuma tirgū, kas, no vienas puses, veicināja pieprasījumu, bet no otras – stimulēja nekustamā īpašuma cenu spirālveida attīstību, kā arī plaša preču un pakalpojumu klāsta cenu kāpumu.

Visvairāk aizņemas – mājokļa iegādei

Mājsaimniecības kreditus lielākoties izmanto mājokļa iegādei – 2006. gada marta beigās šādam mērķim izsniegtie aizdevumi veidoja 2 019.3 milj. latu jeb 73.2% no visiem mājsaimniecībām izsniegtajiem kredītiem, salīdzinot ar 74.5 milj. latu jeb 46.6% 2000. gada nogalē. Nozīmīgi auguši arī patēriņa kredīti, minētajā laikā palielinoties no 48.2 milj. latu līdz 394.7 milj. latu, kaut arī to īpatsvars ir sarucis no 30.2% līdz 14.3%. Arī mājokļa iegādei izsniegto aizdevumu gada pieauguma temps 2006. gada 1. ceturksņa beigās (92.6%) bijis straujāks, bet patēriņam (70.1%) – zemāks nekā mājsaimniecībām izsniegto kredītu pieaugums kopumā.

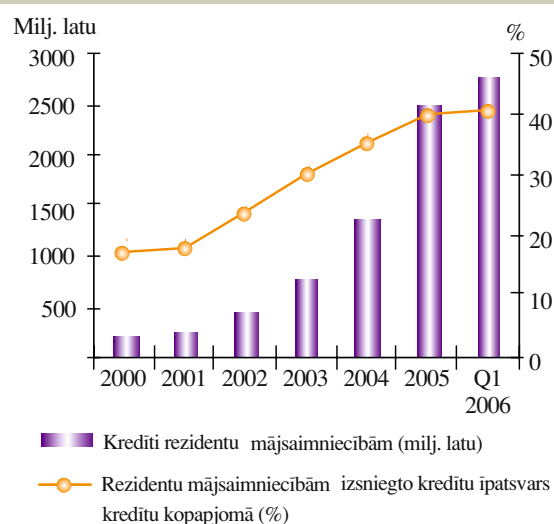
Mājsaimniecības pārorientējās uz eiro

Līdz ar lata piesaisti eiro, zemās eiro un pieaugošās ASV dolāra bāzes likmes veicināja situāciju, ka mājsaimniecības, līdzīgi kā citi kredītņēmēji, pārorientējās uz eiro, šajā valūtā saņemot gan jaunus kredītus, gan pārkreditējot ASV dolāros ņemtus. Vienlaikus, lai gan mazākos apmēros, turpināja augt arī latos izsniegtie kredīti.

Kā redzams 2. attēlā, sākot no 2002. gada, ārvalstu valūtā izsniegto kredītu atlikums ik gadus praktiski ir dubultojies. Piemēram, 2005. gadā mājsaimniecībām ārvalstu valūtā izsniegto kredītu atlikums pieaudzis par 843.3 milj. latu, t.sk., mājokļa iegādei – par 640.0 milj. latu (2004. gadā – attiecīgi par 421.5 milj. latu un 335.5 milj. latu).

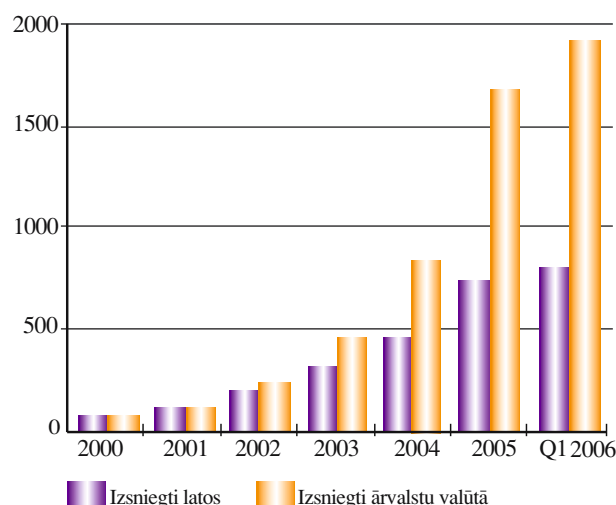
1. att.

Kredīti mājsaimniecībām

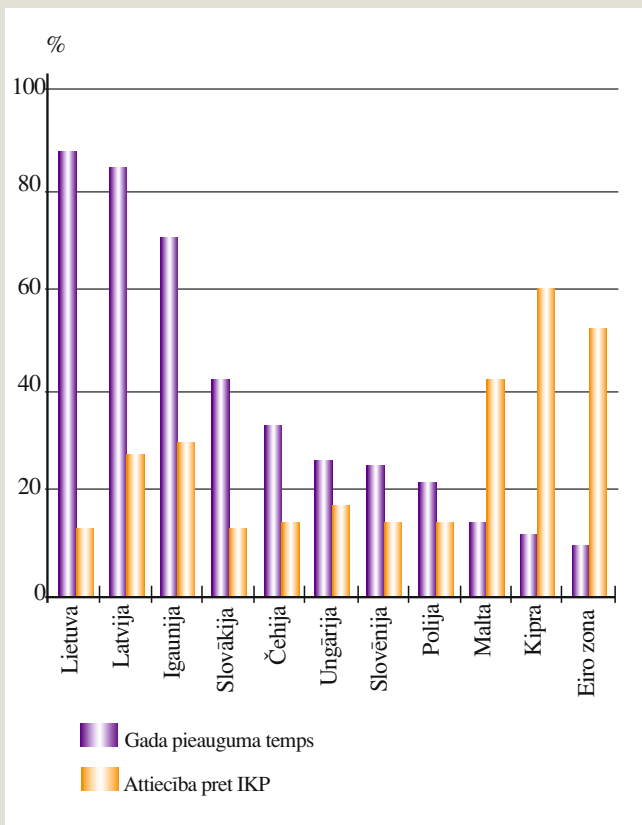

2. att.

Kredīti mājsaimniecībām

3. att. **Kreditu mājāsaimniecībām gada pieauguma temps un attiecība pret IKP ES 10 valstīs 2005. gadā**

Reāli zemākās kredītu likmes Eiropā

Nominālās kredītu procentu likmes Latvijā ir vienas no augstākajām Eiropas Savienībā, tomēr, ir jāņem vērā, ka reālajā izteiksmē, tas ir, ņemot vērā šogad esošo un sagaidāmo inflācijas līmeni, likmes ir ļoti zemas. Tā, piemēram, šī gada martā uzņēmumiem jeb, precīzāk, nefinanšu sabiedrībām izsniegto kredītu vidējās likmes bija zemākas par inflāciju. Latvijā šobrīd ir vienīgā valsts Eiropas Savienībā, kurā reāli kredītu likmes ir negatīvas: vidēji ES reālās likmes veido 2.5%, Latvijā – mīnus 0.4%.

Arī mājāsaimniecībām izsniegto kredītu likmes reālajā izteiksmē martā bija negatīvas – 1.2%, kas ir trešās zemākās Eiropas Savienībā ar vidējo likmi 4.7%. Tas nozīmē, ka tik zemas kredītu likmes stimulē aizņemties. To arī parāda statistika – martā kredītu apjoma gada pieaugums bija 64%, bet absolūtajā izteiksmē mēneša pieaugums par vairāk nekā 300 miljoniem latu ir pēdējo gadu rekords.

Savukārt noguldījumu procentu likmes, kuras ir tikai 2–4% līmenī, ir jūtami zemākas par inflāciju, un tas iedzīvotājus neveicina uzkrāt naudu, bet gan tieši otrādi – ņemt naudu un iztērēt to jau šodien.

Tostarp, pēdējā gada laikā ir būtiski mainījusies valūtu struktūra. Salīdzinot 2005. gada marta un 2006. gada marta datus, redzams, ka eiro izsniegto kredītu atlikums pieaudzis par 952.6 milj. latu jeb 3.5 reizes, un to īpatsvars mājokļa kredītu kopapjomā palielinājies no 35.6% līdz 65.7%. Savukārt citās ārvalstu valūtās (galvenokārt ASV dolāros) izsniegto kredītu atlikums sarucis par 212.7 milj. latu jeb 55.5%, to īpatsvaram samazinoties no 36.6% līdz 8.4%. Salīdzinoši mērenā apjomā, lai gan procentuāli strauji – par 231.1 milj. latu jeb 79.2% – pieaudzis latos izsniegto mājokļa kredītu atlikums, tādēļ to īpatsvars kredītu kopapjomā samazinājies tikai nedaudz – no 27.8% līdz 25.9%.

Mājāsaimniecībām izsniegtajos patēriņa kredītos dominē nacionālā valūta: 2005. gada martā latos bija izsniegti 61.2% no patēriņa kredītiem un 2006. gada martā – 59.1%. Tomēr arī šajā segmentā vērojama pakāpeniska pāreja uz eiro aizdevumiem. Pirms gada to īpatsvars veidoja 23.7%, bet šī gada martā – jau 36.1% no patēriņa kredītiem, šo kredītu atlikumam palielinoties 2.6 reizes (latos izsniegtie patēriņa kredīti šajā laikā palielinājās par 64.1%). Citās valūtās 2006. gada martā bija izsniegti vien 4.8% no patēriņa kredītiem.

Ņemot vērā lielo mājokļa iegādei izsniegto kredītu īpatsvaru, lielākā daļa mājāsaimniecībām izsniegto aizdevumu (š.g. martā 68.0% jeb 1 877.2 milj. latu) bija ar termiņu ilgāku par 5 gadiem; 24.4% kredītu bija izsniegti uz laiku no 1 līdz 5 gadiem, bet īstermiņa aizdevumi veidoja tikai 7.6% no kopējuma.

Pieaugums nākotnē varētu palēnināties

Kredītu ekspansija Latvijā pēdējos gados bijusi ievērojami straujāka nekā vidēji Eiropas Savienībā.

Mājāsaimniecībām izsniegto kredītu gada pieauguma temps apsteidz analogisku rādītāju gandrīz visās jaunajās ES dalībvalstīs (situāciju 2005. gadā raksturo 3. attēls).

Līdz ar to arī galvenais aizdevumu apjoma raksturojošais rādītājs – kredītu attiecība pret IKP (skat. 3. attēlu) –, 2005. gadā Latvijā sasniedzot 27.5%, turpina tuvojties eiro zonas valstu vidējam līmenim (53%) un jau apsteidzis vairāku ES10 valstu rādītājus. Tas dod pamatu prognozēt pakāpenisku kredītēšanas pieauguma tempu palēnināšanos nākotnē.

Papildu informācijai – vilnis.purvins@bank.lv
Foto – Gatis Zommerovskis un Latvijas Bankas arhīvs

ĀRĒJĀ TIRDZNICĪBA PĒC IESTĀŠANĀS EIROPAS SAVIENĪBĀ

JŪSMA RUGĀJA

Monetārās politikas
pārvaldes
Makroekonomikas
analīzes daļas
galvenā ekonomiste

Kopš iestāšanās Eiropas Savienībā Latvijas ārējā tirdzniecībā vērojamas kā pozitīvas, tā arī negatīvas iezīmes. Nenoliedzami, pirmajos divos gados nav izmantotas visas iespējas un priekšrocības, ko Latvijai dod dalībvalsts statuss.

Pavērtās iespējas

Līdz 2004. gadam, kad Eiropas Savienībā (ES) ietilpa 15 valstis, tā aptvēra 381 mljrd. iedzīvotāju, 3187 tūkst. km² platību un saražotais kopprodukts bija 9501 mljrd. eiro vērtībā, bet pēc paplašināšanās – 25 valstis ar 459 milj. iedzīvotāju, 3926 tūkst. km² kopējo platību un pērn tika saražots kopprodukts 10798 mljrd. eiro vērtībā. Tāpēc var droši apgalvot, ka kopš Latvija 2004. gada 1. maijā kļuva par pilntiesīgu šīs savienības dalībvalsti, tā ir kļuvusi arī par dalībnieci vienā no pasaules lielākajiem tirgiem un var izmantot priekšrocības, ko dod plašs un stabils tirgus, brīva preču un pakalpojumu, darbaspēka un kapitāla kustība.

Līdz ar iestāšanos ES, Latvijai saistoša ir arī tās kopējā ārējās tirdzniecības politika. Vienlaikus valstī var izmantot šīs politikas kopējos ieguvumus starptautiskajā arēnā, kā arī pieejamību trešo valstu tirgiem, ko nodrošina ES noslēgtie brīvās tirdzniecības līgumi. Radušies jauni akcenti tirdzniecībā ar Latvijas kaimiņvalstīm un trešajām valstīm.

Tirdzniecības darījumus starp dalībvalstīm regulē ES iekšējā likumdošana un kopējā tirgus principi. Nozīmīgākās tirdzniecības nosacījumu izmaiņas Latvijai bija preču ievadumtas tarifu izmaiņas, kvantitatīvie ierobežojumi atsevišķu preču importam no trešajam valstīm, kā arī ES spēkā esošo tirgus aizsardzības noteikumu piemērošana. Pirmajos divos līdzdalības gados ieskicējušās jaunas iezīmes un tendences.

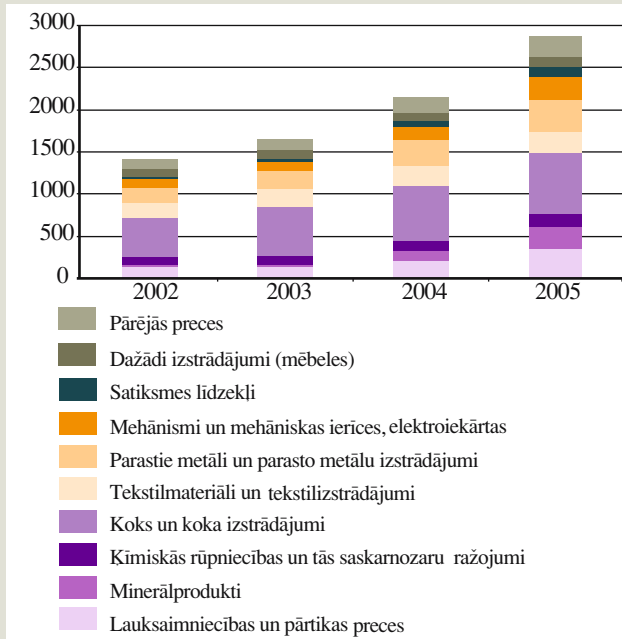
Izmaiņas statistikas metodoloģijā

Ir mainīta ārējās tirdzniecības uzskaites sistēma. Ja līdz tam Latvijas ārējās tirdzniecības statistika pamatojās uz muitas statistiku, tad, sākot no 2004. gada maija, informācija par ES dalībvalstīm tiek iegūta, izmantojot ārējās tirdzniecības statistikas datu vākšanas sistēmas *Intrastat* ikmēneša pārskatus. Pēc *Extrastat* (muitas statistikas) sistēmas joprojām tiek apkopota statistiskā informācija par tirdzniecību ar pārējām valstīm, kas nav ES dalībvalstis. Tas nozīmē, ka ārējās tirdzniecības dati, kas publicēti pēc 2004. gada maija, nav pilnībā salīdzināmi ar pirms tam publicētajiem datiem, jo ir izmaiņas datu avotos un metodoloģijā. Latvijas gadījumā šīs izmaiņas skāra galvenokārt minerālo produktu grupu.

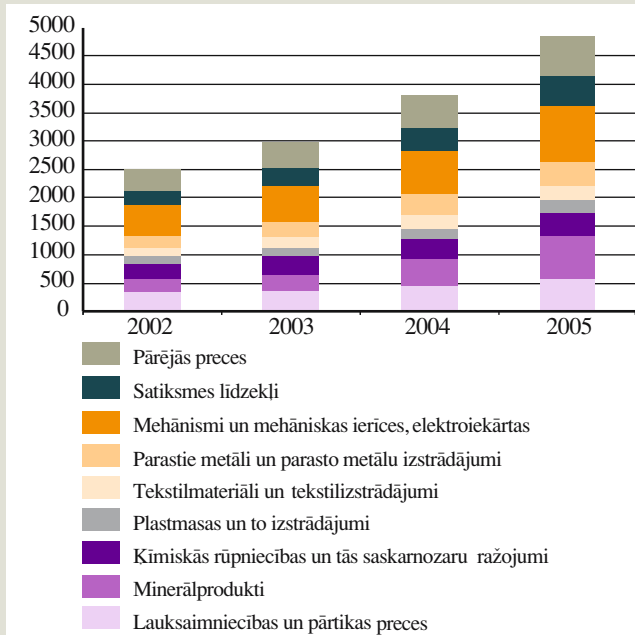
Ārējās tirdzniecības dinamiskā attīstība

Iestāšanās ES veicināja Latvijas ekonomiskās integrācijas padziļināšanos, vainagojoties gan ar iekšzemes, gan ārējā pieprasījuma paaugstināšanos. Strauji pieaugot eksportam, vienlaikus palielinās ražotāju atkarība no kapitālpreču un starppatēriņa preču ievaduma. Līdz ar to ārējā tirdzniecība attīstās dinamiski, veicinot straujāku tautsaimniecības iz-

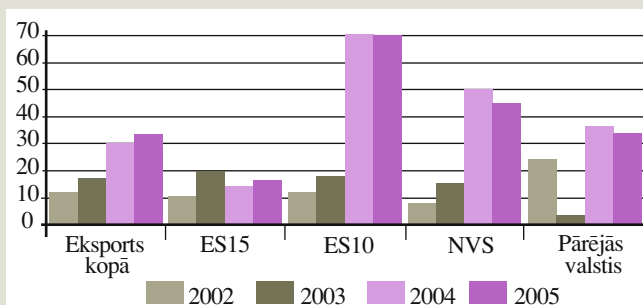
1. att. Svarīgākās Latvijas eksporta preces (milj. Ls)

2. att. Svarīgākās Latvijas importa preces (milj. Ls)

3. att. Eksporta pieaugums pa valstu grupām (%)

augsmi. Ja pirms iestāšanās ES Latvijas iekšzemes kopprodukts pieauga vidēji par 7% gadā, tad pērn tas sasniedza 10.2%.

Pēdējos trīs gados, pirms Latvija pievienojās ES valstu blokam, Latvijas preču eksporta izaugsme bija vidēji 14% un importa – 16% gadā. Pēc iestāšanās eksporta kāpums nedaudz pārsniedza 30%, bet importa – 27%. Pirmajā gadā eksporta pieauguma apjoms dubultojās un nozīmīgi turpināja augt arī 2005. gadā, ko galvenokārt noteica minerālproduktu, lauksaimniecības un pārtikas preču, parasto metālu un parasto metālu izstrādājumu, kā arī mehānismu un mehānisko ierīču, elektroiekārtu izveduma kāpums. Koka un koka izstrādājumu eksporta pieaugumu palēnināja 2005. gada janvāra vētras sekas. Ievedamo preču klāstā dominēja minerālprodukti, mehānismi un elektroiekārtas, lauksaimniecības un pārtikas preces, kā arī satiksmes līdzekļi.

Līdz ar tik strauju eksporta un importa kāpumu izmainījās ārējās tirdzniecības struktūra. Eksporta kopapjomā galvenokārt samazinājās koka, tekstilmateriālu un tekstilizstrādājumu īpatsvars, bet palielinājās minerālproduktu, mehānismu un elektroiekārtu, lauksaimniecības un pārtikas preču daļa.

Savukārt, importā lielākais īpatsvara pieaugums bija minerālproduktiem, bet samazinājums – ķīmiskās rūpniecības ražojumiem, tekstilam, mehānismiem un elektroiekārtām, lauksaimniecības un pārtikas precēm.

Pēc iestāšanās ES samazinājies importa pārsvars pār eksportu: 2003. gadā imports pārsniedza eksportu par 81.1%, 2005. gadā – par 68.4%. Palēninājās ārējās tirdzniecības negatīvā saldo kāpums, lai gan atsevišķās nozarēs, kā, piemēram, minerālprodukti, mehānismi un elektroiekārtas, kā arī satiksmes līdzekļi, tas pieauga, bet koka izstrādājumu grupas pozitīvais saldo turpināja palielināties.

Skatoties valstu dalījumā, būtiski palielinājās ārējās tirdzniecības negatīvais saldo ar Lietuvu, Baltkrieviju un Vāciju, samazinājās – ar Šveici, bet ar Dāniju un Norvēģiju – no negatīvas vērtības par pozitīvu. Pozitīvā tirdzniecības bilance ar Lielbritāniju, Īriju un ASV palielinājās.

Tirgus paplašināšanās

Liela izmaiņa notika ārējo tirgu struktūrā. Pēc ES paplašināšanās daudz straujāk pieauga Latvijas ārējā tirdzniecība ar ES10 valstīm, būtiski neizmainoties ar ES15 valstīm. To noteica Rietumeiropas tautsaimniecības lēnā izaugsme un salīdzinoši zems pieprasījums šajās valstīs 2004. gadā. Toties Centrālās Eiropas un Austrumeiropas valstīs pievienošanās ES veicināja tautsaimniecības izaugsmi un tur palielinājās iekšējais pieprasījums. Visaugstākais izaugsmes temps bija Baltijas valstīs – no 7 līdz 8% gadā. Latvijas eksporta pieaugums uz ES10 val-

90%

no Latvijas kokrūpniekiem pašlaik eksportē produkciju uz ES. Eiro kā valūta tiek izmantota, slēdzot līgumus arī Āzijā un citos reģionos. Tāpēc lata sasaiste ar eiro kokrūpniecības nozarei šķiet pašsaprotama un obligāta, 13.maija laikrakstā Diena raksta JURIS BIKIS, Latvijas Kokrūpniecības federācijas prezidents:

“Daudzi uzskata, ka pietiek ar labu produktu, lai nonāktu vienā vai otrā tirgū. Produkta kvalitāte un tai atbilstošā cena tiešām ir obligāts nosacījums, tomēr ne noleicošais faktors. Mana pieredze liecina, ka visaugstāk tiek vērtēts sadarbības stabilitātes princips, un to mēri, skatot vispirms stabilitāti reģionā (ES – Baltija) un tālāk – valsts ekonomisko stabilitāti.

No šī viedokļa ņemot, ir kaitīgi pat diskutēt par valūtas režīma iespējamu kustināšanu, svārstību koridora maiņu jeb lata kursa svārstību apgabala palielināšanu.

Eksportam svarīgākais ir prognozējamība un stabilitāte. Uzņēmējam labāk ir vienu brīdi pieciest grūtības, toties spēt prognozēt attīstību, jo viņš produktu attīstību plāno gadiem uz priekšu. Uzņēmējs var ierēķināt plānā resursu cenu prognozējamo pieaugumu Eiropā, tāpat arī algu pieaugumu. Bet tiklīdz parādās kaut tikai valūtas koridora maiņas iespējamība, kas var nozīmēt kursa lēkāšanu plašā amplitūdā, tā sabrūk visa prognozēšana, plāni un daudzi iesākti projekti”.

stīm sasniedza 70%. Vairāk nekā 90% no tā nodrošināja eksporta kāpums uz Lietuvu, Igauniju un Poliju. Pēc pievienošanās ES palēninājās Latvijas preču izveduma kāpums uz Lielbritāniju, Vāciju un 2005. gadā – arī uz Zviedriju. Pirmajā gadā nedaudz samazinājās koka un tekstila izvedums uz Vāciju un koka izvedums uz Lielbritāniju, bet vienlaikus pieauga metālu izvedums uz abām šīm valstīm. Pērn gandrīz divas reizes palielinājās eksports uz Somiju (galvenokārt naftas produkti un koks).

2004. gadā nebija vērojamas tendences apgūt jaunus tirgus, bet 2005. gadā ievērojami palielinājās Latvijas preču eksports uz jaunajām dalībvalstīm Kipru, Maltu un Ungāriju, kā arī – Spāniju. Uz Kipru visvairāk tika izvests koks un spirts, uz Maltu – graudaugu kultūras, uz Ungāriju – satiksmes līdzekļi, uz Spāniju – metāli.

Vienlaikus strauji auga tirdzniecības apgrozījums ar NVS un pārējām valstīm. Jau vairākus gadus turpinās nozīmīgs eksporta kāpums uz Krieviju, Šveici, Norvēģiju un ASV. Uz Krieviju eksporta pieauguma pamatā ir mehānismi un elektroiekārtas, pārtikas un ķīmiskās rūpniecības ražojumi, uz Šveici – naftas produkti, uz Norvēģiju – dažādas preces, uz ASV – zivju konservi, spirts, papīrs un kartons. Latvijas importā krasi pieauga naftas produktu apjoms no Baltkrievijas un Krievijas.

Ko pērkam un pārdodam kaimiņiem

Straujo eksporta pieaugumu uz Lietuvu un Igauniju noteica plašs preču klāsts, kurā dominēja metāli un lauksaimniecības un pārtikas preces. Uz Igauniju vairāk izveda gaļas un zivju izstrādājumus, bezalkoholiskos un alkoholiskos dzērienus, konditorejas izstrādājumus, bet uz Lietuvu – piena produktus, bezalkoholiskos un alkoholiskos dzērienus, dažādas mērces, zivju izstrādājumus. Nozīmīgi pieauga arī ķīmiskās rūpniecības ražojumu (farmācijas produktu, kosmētikas līdzekļu, krāsu), mehānismu un elektroiekārtu (datu apstrādes ierīču, elektromotoru, apkures katlu, antenu), koka un satiksmes līdzekļu izvedums. Savukārt uz Poliju pārsvarā tika izvesti minerālprodukti (gandrīz 70% no kopējā pieauguma), vairāk tika eksportēti arī koks un metāli.

Pusi importa pieauguma no Lietuvas veidoja minerālprodukti, kam sekoja lauksaimniecības un pārtikas preces (tabaka, kafijas ekstrakti, kakao un cukura konditorejas izstrādājumi), mehānismi un elektroiekārtas (datu apstrādes ierīces, dzesinātāji), ķīmiskās rūpniecības ražojumi

(farmācijas produkti, mēslojumi, parfimērijas un kosmētikas līdzekļi, tepes, krāsas un lakas) un plastmasas (monoskiedra, tara). No Igaunijas vairāk ievada satiksmes līdzekļus, metālus, mehānismus un elektroiekārtas (iekārtas lopbarības sagatavošanai, datu apstrādes ierīces, vadus un kabelus, dažādu elektroaparāturu), minerālproduktus (elektroenerģiju) un ķīmiskās rūpniecības ražojumus (tepes, krāsas, lakas un farmācijas produktus). Importa pieaugumā no Polijas dominēja lauksaimniecības un pārtikas preces (gaļa, augļu pārstrādes produkti, konditorejas izstrādājumi), mehānismi un elektroiekārtas (vadi un kabeli, transformatori, televizori), satiksmes līdzekļi, ķīmiskās rūpniecības ražojumi (farmācijas produkti, mazgāšanas, parfimērijas un kosmētikas līdzekļi).

Pozitīvās un negatīvās iezīmes

Kopš iestāšanās Eiropas Savienībā Latvijas ārējā tirdzniecībā vērojamas kā pozitīvas, tā arī negatīvas iezīmes. Pozitīvais rezultāts: lata piesaiste eiro – valūtas kursa stabilitāte; jauni tirgi; atvērts ES tirgus, un līdz ar to ātrāka un vieglāka robežu šķērsošana, kas attiecas kā uz preču tirdzniecību, tā tūrisma, un aktivizē uzņēmēju darbību; lielāka Latvijas atpazīstamība; iespēja izmantot ES fondu līdzekļus; ārvalstu investīciju piesaiste; likumdošanas sakārtošana, arī iespēja ietekmēt ES procesus.

Starp negatīvajiem faktoriem: resursu sadārdzināšanās; dažādu izmaksu (piemēram, darba un vides aizsardzības) pieaugums; pastiprināta darbaspēka aizplūšana; patstāvības zaudēšana dažādu lēmumu pieņemšanā; konkurences saasināšanās starp vietējiem ražotājiem – īpaši, mazajiem uzņēmumiem – un lielajām ārvalstu firmām.

Nenoliedzami, pirmajos gados nav izmantotas visas iespējas un priekšrocības, ko Latvijai dod ES dalībvalsts statuss. Jāņem vērā, ka tik augsti izaugsmes tempi kā pirmajos divos gados pēc iestāšanās ES ārējā tirdzniecībā nevar pastāvēt ilgtermiņā. Jau pagājušā gada beigās un it īpaši šā gada 1. ceturksnī, importa pieaugums palika noturīgs (27,2%), bet eksporta pieaugums (13,8%) bija jau būtiski palēninājies. Tāpēc ir svarīgi saglabāt makroekonomisko stabilitāti valstī, veicināt investīciju ieplūdi un paaugstināt eksportētāju konkurētspēju ārējā tirgū.

Papildu informācijai – jusma.rugaja@bank.lv

Foto – Gatis Zommerovskis

CENTRĀLĀS BANKAS UN SABIEDRĪBA

**PROF. DR. DĪTERS
LINDENLAUBS**
(Dieter Lindenlaub)
bijušais Deutsche
Bundesbank
Bibliotēkas un arhīva
daļas vadītājs

Veiksmīga komunikācija ir viens no lielākajiem centrālās bankas monetārās politikas izaicinājumiem. Jo vairāk tā pārliecina sabiedrību par savas darbības pareizību, jo lielāku ticamību, autoritāti un neaizskaramību iegūst.

Profesora D. Lindenlauba referāts, kura tēzes publicējam, tika nolasīts Latvijas Bankas 2005. gada oktobrī organizētajā seminārā "Apmeklētāju centru iespējas un riski". Referāts orientēts uz "klasiskām" centrālajām bankām, piemēram, Eiropas Centrālo banku, kas var īstenot cenu stabilitāti. Taču informācijas laikmetā atklāta un efektīva komunikācija ir svarīgs monetārās politikas instruments jebkurai nacionālajai centrālajai bankai un sekmīgas darbības priekšnoteikums jebkurai organizācijai.

Otmārs Isings (*Otmar Issing*), tolaik Eiropas Centrālās bankas galvenais ekonomists, 2005. gadā rakstīja: "Veiksmīga komunikācija ir viens no lielākajiem monetārās politikas izaicinājumiem. Jo pārliecinošāk centrālās bankas var izskaidrot sabiedrībai monetārās politikas lēmumu mērķus, jo efektīvāka būs to monetārā politika."

Kādēļ gan centrālajām bankām jāinformē sabiedrība par savu darbību? Pie kā tieši tām būtu jāvērsas, un par ko tieši būtu jārunā? Pēc mana ieskata ir trīs lielas komunikācijas adresātu grupas ar dažādām informācijas vajadzībām: politiskās institūcijas, finanšu tirgi un visi pārējie, t.i., plaša sabiedrība.

Komunikācijas adresātu grupas

Monetāro politiku ietekmējošās institūcijas (parlamentus, valdības) centrālās bankas parasti informē likumā noteiktajos ietvaros – rakstisku, mutisku ziņojumu u. tml. veidā. Finanšu tirgi meklē skaidrību par centrālās bankas noteiktajām īstermiņa vai ilgtermiņa procentu likmēm. Ja tiem, pamatojoties uz iegūto informāciju, izdodas prognozēt, kādu procentu pieaugumu centrālā banka turpmāk noteiks, viņi to var iekļaut savā noteiktajā procentu likmē – tātad aizsteigties priekšā turpmāko monetārās politikas soļu ietekmei. Arī centrālā banka tajā ir ieinteresēta, jo tā šādā veidā samazina tirgus procentu likmju pēkšņu izmaiņu varbūtību.

Valūtas un vērtspapīru dīleri labprāt vēlētos zināt nākamo procentu likmju izmaiņu laiku un apjomu, kā arī uzzinātu monetārās politikas lēmumu tendenci no publicētiem centrālās bankas sēžu protokoliem.

Sabiedrība galvenokārt grib zināt, cik droši ir nosacījumi stabilai cenu attīstībai nākotnē, tāpēc tai pietiek ar vispārējiem kompetentiem pamatojumiem.

Caurspīdīgums kā vitāli svarīgs noteikums

Savukārt centrālās bankas ir ieinteresētas informēt plašu sabiedrību, lai pārliecinātu to par savas darbības pareizību. Kā arī paaugstinātu savas monetārās politikas efektivitāti un izturētu sabiedrības eksāmenu, kam banka brīvprātīgi pakļaujas.

Ja sabiedrība gaida ievērojamu cenu paaugstināšanos, algas un cenas jau iepriekš tiek paceltas un, bēgot no naudas, pārvērš to reālās vērtībās. Centrālā banka ir ļoti ieinteresēta samazināt tirgus spēlētāju nedrošību un nostiprināt inflācijas gaidas līdz maksimāli iespējamajam zemākajam limenim. Ar monetārās politikas caurspīdīgumu tā paaugstina arī šīs politikas efektivitāti.

Caurspīdīgums ir arī vitāli svarīgs centrālo banku reputācijai. Kļūstot neatkarīgas, centrālās bankas līdz ar likumos noteiktajām atskaitīšanās saistībām politiskajām institūcijām

Apmeklētāju centra (AC) mērķauditorija – izglītības grupas (t.sk. skolēni, ekonomikas pamatu skolotāji), valsts un pašvaldības pārstāvji, profesionālo un sabiedrisko viedokļu nesēji (masu mediji, pensionāri u.c.), uzņēmēji. Pie datorspēļu galdiem – Ekonomikas olimpiādes uzvarētāji.

brīvprātīgi uzņēmās saistības atskaitīties sabiedrībai. Tāda ir neatkarības cena, taču arī garants. Jo vairāk tā pārliecina sabiedrību par savas darbības pareizību, jo lielāku autoritāti un neaizskaramību iegūst. Jo caurredzamāka un līdz ar to pārliecinošāka ir monetārā politika, jo mazāk pieejama ir politisko institūciju spiedienam un mazāk pakļauta riskam, ka likumdošana tās neatkarību atkal mazina. Sabiedrība akceptēs centrālās bankas monetāro politiku tikai tad, ja pieņemami liksies šīs politikas mērķi. Centrālajai bankai ir pamats sabiedrībai detalizēti izskaidrot, ka cenu stabilitāte ir labākais priekšnoteikums, ko var radīt centrālā banka vidēja termiņa izaugsmes un nodarbinātības paaugstināšanai: deflācija rada nogaidīšanu un līdz ar to bremsē patēriņu, ražošanu un investīcijas; inflācija aizēno tos signālus, ko normālos apstākļos tirgus dalībniekiem norāda cenas, inflācija bremsē investīcijas un nodarbinātību, grauj īpašumu un kapitāla tirgu un visvairāk kaitē finanšu jautājumos

(Nobeigums 12. lpp.)

AC ir piemērots sarunai ar dažādām mērķauditorijām – tai skaitā preses konferencēs, sabiedriskos pasākumos, kas noris blakus ikdienas informatīvajam un ekonomikas izglītības darbam. Latvijas Maiznieku biedrības un Mārketinga padomes pārstāvji uz tikšanos ar Latvijas Bankas vadību un Kases un naudas apgrozības pārvaldes speciālistiem šopavasār ieradās ar maiznieku simbolu – lielajiem kliņģeriem kā atzinību par apgrozības lata "Kliņģeris" nokalšanu.

Latvijas Bankas padomē (2006. gada marts – 2006. gada maijs)

● Latvijas Bankas padome **14. martā** nolēma nemainīt refinansēšanas, banku noguldījumu Latvijas Bankā un lombarda kredīta procentu likmes, taču **paplašināja obligāto rezervju bāzi**, rezervju normu saglabājot iepriekšējā 8% līmenī. Sākot ar **24. maiju, obligāto rezervju prasības tiks piemērotas arī banku saistībām ar noteikto termiņu virs 2 gadiem**. Rezervju bāze tika paplašināta, lai mazinātu strauju kredītēšanas apjomu pieaugumu, kas ir viens no augstas inflācijas uzturētājiem, un tādējādi veicinātu makroekonomisko stabilitāti.

Lēmums balstīts uz šādiem apsvērumiem par tautsaimniecības attīstību:

inflācijas līmenis saglabājas nepieņemami augsts; šī gada februārī novērotā nelielā inflācijas tempa bremzēšanās neļauj runāt par būtiskām pozitīvām tendencēm; tālāku inflācijas mazināšanos lielā mērā kavē joprojām stiprais iekšzemes pieprasījums. Nemot vērā, ka viens no pieprasījumu būtiskiem uzturošajiem faktoriem ir banku aktīvā kredītēšanas politika, Latvijas Banka uzskata, ka kredītu pieauguma temps pašreizējiem makroekonomiskās attīstības apstākļiem ir pārāk straujš. Bažas rada gan pieaugošais ārējā parāda līmenis, uz kā rēķina tiek finansēta arvien lielāka daļa iekšzemē izsniegto kredītu, gan aktivāka pievēršanās patēriņa kredītēšanai.

Latvijas Bankas rīcība latu kredītu ierobežošanā, kam palīdz notikumi pasaules finanšu tirgos, proti, procentu likmju kāpums citām aizņēmuma valūtām – eiro un ASV dolāram –, ir iespēja remdēt straujo kredītēšanas tempu Latvijā un mazināt riskus valsts tautsaimniecības turpmākai sabalansētai izaugsmei. Rezervju normas attiecināšana uz banku ilgtermiņa (virs 2 gadiem) saistībām nozīmēs rezervju prasību apjoma pieaugumu par aptuveni 210 miljoniem latu.

● Latvijas Bankas padome **11. maijā** nolēma nemainīt refinansēšanas, banku noguldījumu Latvijas Bankā un lombarda kredīta procentu likmes, kā arī obligāto rezervju normu un aprēķina kārtību. Latvijas Bankas padome rūpīgi izvērtēs nesen pieņemto monetārās politikas lēmumu ietekmi un sekos līdz turpmākajām norisēm Latvijas tautsaimniecībā, vajadzības gadījumā veicot nepieciešamos solus, lai nodrošinātu makroekonomisko stabilitāti valstī.

Ir jāpanāk būtisks inflācijas samazinājums jau tuvākajā nākotnē, lai inflācija neklūtu par hronisku slimību, kas ilgstoši negatīvi ietekmēs Latvijas attīstību. Latvijas Bankas padome atbalsta darbības, kas vērstas uz kredītēšanas tempu normalizēšanu, tai skaitā Finanšu un kapitāla tirgus komisijā apspriešanas stadijā esošo projektu, kas paredz likviditātes prasību pastiprināšanu bankām.

*Papildu informācija – no preses sekretāra Mārtiņa Grāviša
Martins.Gravitis@bank.lv*

CENTRĀLĀS BANKAS UN SABIEDRĪBA

(Turpinājums no 11. lpp.)

nepieredzējamam pilsonim, kurš nav varējis laikus piemēroties inflācijai.

Mērķtiecīgi nodota informācija sabiedrībai ļauj izveidot spriedumu par centrālās bankas monetārās politikas mērķiem un to saprātīgumu, izmantoto stratēģiju, ekonomikas un monetārās politikas kompetencēm.

Apmeklētāju centrs – interaktīvi par svarīgo

Uzskatu, ka apmeklētāju centri kopā ar internetu centrālās bankas komunikācijā ar plašāku sabiedrību var ieņemt būtisku vietu, kuru nozīmi nav apzinājušas ne zinātne, ne bankas. Caurredzamības rādītājos, kas salīdzina un vērtē dažādu centrālo banku komunikācijas politiku, apmeklētāju centri un naudas muzeji (es abus nosaukumus šeit minu kā savstarpēji aizstājamus) gandrīz neparādās. Tomēr apmeklētāju centram, salīdzinot ar citiem saziņas līdzekļiem, ir specifiskas priekšrocības komunikācijā ar sabiedrību: tie var apvienot visu svarīgo informāciju, var to pastāvīgi atjaunot un interaktīvi pasniegt. Tajos centrālās bankas savu rīcību var pilnīgāk izskaidrot un pamatot. Tā ir iespēja iepazīstināt sabiedrību ar būtiskiem apstākļiem. Atšķirībā no gada un mēneša pārskatiem, preses konferencēm, monogrāfijām vai runām apmeklētāju centri vienmēr var pamatot monetāro politiku, saistot to ar aktuālu notikumu izklāstu. Runājot par eiro sistēmu, es gandrīz neredzu citus ceļus, kas būtu labāk piemēroti, lai plašākā sabiedrībā noenkurotu apzīnu, ka cenu stabilitāte ir saprātīgs mērķis un ka centrālo banku ierosinātā stratēģija šī mērķa sasniegšanai ir piemērota.

*Pilns referāta teksts saņemams sazinoties:
helga.lizina@bank.lv*

Foto – Gatis Zommerovskis

LATVIJAS BANKA

K. VALDEMĀRA IELĀ 2A • RIGĀ, LV-1050 • TĀLRUNIS: 702 2300 • FAKSS: 702 2420
E-PASTS: INFO@BANK.LV • HTTP://WWW.BANK.LV

© LATVIJAS BANKA, 2006

Pārpublicējot obligāta avota norāde. Reģistrācijas apliecība Nr. 1947